

Gildebrief

Het Gilde van

Molenaars

Ambacht van molenaar
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Molenaars

42e jaargang no. 2 juni 2023

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen. Het hoofdbestuur van Het Gilde van Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM

Voorzitter/veiligheid
Erik Kopp
voorzitter@gildevanmolenaars.nl

Secretaris
Tom Kreuning
Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp NH
secretaris@gildevanmolenaars.nl

Penningmeester
Geert Jonker
penningmeester@gildevanmolenaars.nl

Opleidingscoördinator
Kees Kammeraat
opleidingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

Afdelingscoördinator
Annie Driessen
afdelingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

PR & Promotie
Peet Wessels
06 - 2120 7895
communicatie@gildevanmolenaars.nl

Ledenadministratie

Piet van Doorn
ledenadministratie@gildevanmolenaars.nl

Vertrouwenpersoon

Ada Meurs, 06 - 1676 6741
Willem van Breenen, 06 - 1121 4414

Verzekering

Jan Wieffer
verzekering@gildevanmolenaars.nl

Boekhouding

Andrien Muijers
boekhouding@gildevanmolenaars.nl

Examencoördinator

Wilma Dondergoor
examencoördinator@gildevanmolenaars.nl

Bliksemaffleidercontrole

André Canrinus
bliksemaffleidercontrole@gildevanmolenaars.nl

Veiligheidscoördinator

Erik Kateman
veiligheid@gildevanmolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop

Vereniging De Hollandsche Molen
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam
020 - 623 8703, dhm@molens.nl

Rekeningnummers

IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)
IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)
BIC TRIONL2U

In deze Gildebrief:

Juni 2023

Verslag Algemene Ledenvergadering	4
Overzicht geslaagden van de voorjaarsexamens 2023	6
Vragen van een MIO	6
Ketsstaken	8
Lintje voor molenaar Arie Groot	8
Vreemde geluiden in de molen	9
Een lintje voor Ton Esmann	13
In memoriam Andries Higler	17
Gezocht: Hoofdredacteur	17
Ode aan de molenaar - Geluk zit in een kleine molen	21
Rectificaties	22
Word molenaar	23

Redactie Gildebrief

Hoofdredactie: Bas de Deugd
Namens bestuur: Tom Kreuning
Redactieadres: Dirk Karsstraat 47,
4143 AX Leerdam
Tel: 0345 - 630112
redactie@gildevanmolenaars.nl
Tekstredactie: Barend Zinkweg
Eindredactie: Johan van de Bunt

Vormgeving

Studio De Bunschoter

Druk

Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **septembernummer** van 2023 moet in het bezit zijn van de redactie voor **1 augustus 2023**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@gildevanmolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de redactie.

Wijziging persoonsgegevens

Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar "MijnGVM" op de website www.gildevanmolenaars.nl. Log in met je e-mailadres en wachtwoord, vervolgens ga je naar "Mijn Profiel", dan naar "Mijn Gegevens" en vul de nieuwe gegevens in.
Hier kan je ook aangeven of je de Gildebrief wel of niet als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 2

Beste molenaar,

De tijd vliegt. Hier is alweer de juni-uitgave van De Gildebrief.

In de vorige Gildebrief stond de uitnodiging voor de Algemene Ledenvergadering (ALV). In deze uitgave het verslag daarvan. Misschien was je online aanwezig, maar ik heb je gemist. De opkomst van 53 personen is geen goede afspiegeling van het Gilde. Als je een goed idee hebt om de ALV aantrekkelijker te maken, dan hoor ik het graag.

Dat ons ambacht ook na 50 jaar nog steeds bijzonder is, is weer duidelijk geworden tijdens de Lintjesregen. Diverse molenaars hebben een onderscheiding gekregen.

Bij de vorige Gildebrief is er bij een aantal foto's iets misgegaan: Jan werd Aalf en omgekeerd, Coen was Sander en Sander was op eens Coen. Excuses. In deze Gildebrief proberen we het goed te maken. Ook de bijschriften bij het weer klopten niet.

Veel leesplezier.

Namens de redactie, Bas de Deugd

KAM, juni 2023

Laat ik beginnen met heel veel felicitaties. Allereerst mocht ik op de Algemene Ledenvergadering (ALV) van De Hollandsche Molen (DHM) vele nieuwe geslaagde molenaars verwelkomen. Zij kregen op zaterdag 22 april uit handen van Nico Salm en mij hun welverdiende getuigschrift molenaar. Het betekende veel blije gezichten en van mijn kant hartelijke felicitaties. Het Gilde prijst zich gelukkig met zoveel nieuwe molenaars.

Op diezelfde dag mocht ik namens het Gilde vereniging DHM feliciteren met haar 100-jarige bestaan. Hierbij heeft het Gilde een prachtig schilderij aangeboden. Het betreft een afbeelding van Nederland met daarop de 100 molens die Nico Salm in zijn fietstocht de afgelopen jaren heeft bezocht met het openbaar vervoer en een OV-fiets. De molens zijn in miniatuur door Peet Wessels geschilderd op een molenzeil van molen De Jager in Oud-Vossemeer.

Ten slotte wil ik alle molenaars feliciteren die daags voor Koningsdag een Koninklijke Onderscheiding mochten ontvangen voor ondermeer hun inspanningen voor de molens en het ambacht. Daar mag u terecht heel trots op zijn.

Dat het Gilde niet stilstaat in haar ontwikkeling bewijst het besluit dat begin april tijdens onze ALV is genomen. De minimale leeftijd om landelijk examen te mogen doen is verlaagd van 18 naar 17 jaar. Wel is daarbij de voorwaarde gesteld, dat de jonggeslaagde molenaar pas vanaf 18 jaar volledig zelfstandig de eindverantwoordelijkheid kan krijgen over een molen. De verlaging sluit aan bij de minimumleeftijd van 14 jaar om te mogen beginnen met de opleiding.

Dat het Gilde niet stilstaat is ook te merken aan de website. Steeds meer informatie is hierop te vinden. Nieuw is de videotheek met onder andere verwijzingen naar theorielessen van de afdeling Gelderland, de presentaties

van Kees Vanger en het YouTubekanaal van het Gilde. Ook komen er meer boeken in de bibliotheek die gratis te bekijken zijn. Verder wijs ik op de nieuwsbrieven voor instructeurs, die voor alle molenaars interessante informatie bevatten.

Tijdens onze afgelopen ALV heb ik aangekondigd dat ik zal aftreden als voorzitter bij de volgende ALV van april 2024. Ik heb er dan bijna negen jaar als bestuurslid opzitten, waarvan ruim acht jaar als voorzitter. Het is tijd om plaats te maken voor iemand anders. Samen met u zal ik op zoek gaan naar een nieuwe voorzitter. Mocht u sowieso interesse hebben, of informatie willen over wat de functie inhoudt, aarzel niet mij of leden van het landelijk bestuur te benaderen. En uiteraard mag u van mij verwachten dat ik me tot die tijd blijf inzetten voor het Gilde.

*Erik Kopp,
voorzitter*

Verslag Algemene Ledenvergadering

van het Gilde van Molenaars op 1 april 2023 in de Watermolen van Opwetten

DOOR: TOM KREUNING, secretaris

1. Opening

Voorzitter Erik Kopp verwelkomt de leden ter plaatse en de leden die thuis gekluisterd aan de buis zitten. Er zijn 53 deelnemers aanwezig. De vergadering was te volgen via een livestream op YouTube en is terug te zien op het YouTube-kanaal van het Gilde.

Traditioneel wordt staand stilgestaan bij de leden die ons het afgelopen jaar ontvallen zijn.

2. Concept notulen Algemene Ledenvergadering van 2 april 2022

Naar aanleiding van: Petro van Doorne is vorig jaar ook erelid geworden. De notulen worden vastgesteld met dank aan de secretaris.

3. Mededelingen bestuur

a – Personen

Erik Kopp treedt volgend jaar af als voorzitter. Er wordt naar opvolging gezocht.

Winfried Feliks is toegetreden tot de ondersteunende diensten als juridisch adviseur. Zijn gegevens staan op de website.

Erik Kateman is de nieuwe veiligheidscoördinator en volgt Erik Kopp op. Hij is eerder actief geweest bij de vereniging.

Johan van de Bunt is de nieuwe eindredacteur van De Gildebrief.

b – Edwin Bouw Fonds

Dit is een fonds van een heel rijk iemand die geld wil uitdelen aan goede doelen. Het Gilde en De Hollandsche Molen (DHM) zijn benaderd door dit fonds om met een project te komen wat zij kunnen gaan financieren. Gezamenlijk hebben we gezocht naar geschikte projecten en samen hebben we er drie voorgesteld: de restauratie van oliemolen Het Pink, de uitbreiding van de kopcursussen (specialisaties olieslaan, pellen, houtzagen enzovoorts) en het roedenproject. De twee eerste projecten zijn toegekend voor veel geld: Het Pink voor € 225.000 en de kopcursussen voor € 175.000.

c – Verklaring omtrent gedrag (VOG)

De vereniging kan gratis VOG's aanvragen

voor (afdelings-)bestuursleden, instructeurs en stagemolenaars. Degenen die daarvoor in aanmerking komen, krijgen een link toegestuurd waarna met behulp van DigiD de aanvraag gratis kan worden gedaan.

d – Verzekeringen voor molengidsen en jeugdleden

Vanaf 1 mei 2023 worden de nieuwe molengidsen en jeugdleden verplicht zich voor ongevallen te verzekeren. De bestaande molengidsen en jeugdleden worden dringend verzocht de ongevallenverzekering te nemen.

Deze kost slecht € 9,50 per jaar.

e – Webshop

Alles is op. Er moet weer kleding komen met het nieuwe logo. Samen met De Hollandsche Molen wordt dit uitgewerkt en professioneler aangepakt.

d – Website

De website is behoorlijk uitgebreid met heel veel nieuwe boeken die gedigitaliseerd zijn. Ook staan de video's van de theorielessen van Gelderland erop in de zogenaamde videotheek.

e – Lid maalploeg

Deze nieuwe lidsoort is ingevoerd om een andere status te geven aan de 350 tot 400 van de 900 mio's die niet meer actief met de opleiding bezig zijn. Hierdoor krijgt het Gilde beter inzicht in de hoeveelheid actieve leerlingen en daarmee ook hoeveel instructeurs er nodig zijn. Na zes jaar in opleiding kan je aangeven of je lid maalploeg wil worden. Er zijn nu 270 leden overgestapt naar lid maalploeg. De afdelingen gaan hier ook nog mee aan de slag. Iedereen houdt gewoon de verzekeringen en de opleiding kan op ieder moment hervat worden.

f – Handboeken en inschrijfgeld

De handboeken stonden achter 'het ijzeren gordijn' waarvoor je eerst moest inloggen. Bij de Unesco-status is één van de voorwaarden dat het lesmateriaal openbaar toegankelijk moet zijn. Iedereen die op de website van het Gilde kijkt, kan daar nu bij. Nieuwe leden kunnen niet meer verplicht worden de handboeken te kopen. Het nieuwe eenmalige inschrijfgeld

wordt daarom € 40 en gaat per 1 oktober 2023 in. Bij aankoop van de handboeken krijg je als lid korting.

4. Jaarverslag 2022

Het was een mooi jubileumjaar. De voorzitter is ontzettend trots op de vereniging. Er was veel media-aandacht zowel landelijk als lokaal. Het heeft veel nieuwe leden opgeleverd. Het ledenbestand toont nog steeds een aanwas. Er waren 69 nieuwe molenaars. De naamswijziging is ingevoerd. De opleiding voor een korenmolen is op de exameneisen na gereed. De hoop is om rond de zomer hiermee te kunnen starten. Er komt zeker een evaluatie van deze opleiding. De bestuursvergaderingen zijn nog steeds via zoom. *De Evert Smit Bio-toopprijs* en de *Immaterieel Erfgoedprijs* zijn uitgereikt aan respectievelijk Riet Meijer en het Molennetwerk Zuid-Holland. Het jaarverslag wordt vastgesteld.

5. Financiën

Penningmeester Geert Jonker geeft een overzicht. Wat betreft de gangbare activiteiten is er goed gedraaid. Het jubileum heeft meer geld gekost dan er binnengekomen is, maar al met al was het een mooi jubileumjaar. Het financiële team bestond naast penningmeester Geert Jonker uit: Andrien Muijers (boekhouding) en Piet van Doorn (ledenadministratie). Zij worden met applaus bedankt voor het vele werk achter de schermen. Er zijn een aantal veranderingen in de financiën van het Gilde. Het Gilde is BTW-plichtig vanaf 1-7-2022. De belastingdienst vindt dat het Gilde opleidingen verkoopt en daarom BTW moet afdragen. Na onderzoek maakt het voor het Gilde niet veel uit. Het Gilde speelt aan het eind van de rit quitte of krijgt zelfs BTW terug. Bij veel externe projecten krijgt het Gilde juist de BTW terug. Daartegenover staat dat het Gilde BTW moet afdragen over het lidmaatschap. Er is extra subsidie aangevraagd voor de vertaling van de handboeken. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft hiervoor

€ 30.000 toegekend. Ook hebben zij hun jaarlijkse bijdrage aan het Gilde verhoogd van € 20.000 naar € 25.000 per jaar.

De jaarcijfers van 2022 zijn opgesplitst in drie onderdelen:

a – Gangbare activiteiten. Er is meer binnengekomen en ook meer uitgegeven dan in 2021. Voor het saldo is het een mooi jaar geweest.

b – Jubileum activiteiten. Het jubileum heeft over 2021 en 2022 per saldo € 53.000 gekost. Daarvan is € 25.000 uitgegeven aan het jubileumboek dat aan alle leden is opgestuurd. De jubileumcommissie heeft verder wel geld uitgegeven maar is binnen het afgesproken budget gebleven.

c – Bijzondere activiteiten. De vertaling van de handboeken en de naamswijziging zijn eenmalige kosten.

Het volledige financiële overzicht is te vinden op de website.

De kascommissie bestond in 2022 uit Robert Habing, Michiel Baltussen en Caroline Pikemaat.

Zij hadden goede, kritische vragen en worden bedankt voor hun inzet.

Robert Habing zegt namens de kascommissie, dat de boeken gecontroleerd zijn en vraagt aan de vergadering om het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid. De vergadering gaat akkoord. Robert Habing is aftredend en het nieuwe lid van de kascommissie is Ben van Roosmalen.

Begroting 2023

De uitgangspunten voor de begroting 2023 zijn dat er geen wijzigingen zijn in de contributies en de premies en dat er ook geen grote wijzigingen zijn in het uitgavenpatroon. Er worden weer 150 nieuwe molenaars-in-opleiding verwacht. We gaan uit van een gemiddelde schadevergoeding qua verzekeringen. We zullen ook doorgaan met de Weercursus en het wekelijkse weerbericht op de website. Verder worden de handboeken vertaald in het Engels en komen er extra externe trainingen voor didactiek en voor de (toelatings-)examencommissies.

Bas de Deugd vraagt of er beleid komt op de financiële reserves die we hebben. Het Gilde heeft in totaal € 112.000 aan reserves. Dat klinkt veel maar dat bestaat uit een schadefonds en nog een aantal voorzieningen. Daar wordt dit jaar binnen het bestuur over vergaderd. Het geld wat eventueel vrijkomt moet wel aan het opleiden van nieuwe molenaars

ten goede komen. De begroting wordt goedgekeurd.

6. Opleidingszaken

Er komen didactische trainingen voor instructeurs en stagemolenaars. Instructie is de **achilleshiel kermtaak** van de vereniging: hoe leer je iemand hoe hij iets moet overbrengen. Ideeën en voorstellen zijn welkom. Er komt na de zomer een scholingsdag voor examinatoren van de toelatingsexamens.

De weercursussen van David Henneveld gaan online. De eerste is op 20 april en er zijn al meer dan 150 aanmeldingen. De cursussen blijven daarna korte tijd beschikbaar om terug te zien via het YouTube-kanaal.

De nieuwe opleiding voor molenaar op een korenmolen is bijna rond. Het wachten is op de examencommissie van De Hollandsche Molen.

Het vertalen van de handboeken is in volle gang. Het probleem is het vertalen van typisch Nederlandse termen.

Er wordt voorgesteld de examenleeftijd te verlagen van 18 naar 17 jaar. De aanvangsleeftijd voor de opleiding is in 2018 van 16 naar 14 gegaan. Er zijn nu 34 jongeren die gebruik maken van deze regeling en dat gaat heel goed. Nu is het tijd om de examenleeftijd te verlagen naar 17 jaar maar ze pas vanaf 18 jaar de volledige verantwoordelijkheid voor de molen te geven. Het voorstel wordt door de vergadering aangenomen. De examencommissie van DHM is eveneens akkoord.

7. Wijzigingen Huishoudelijk Reglement en bijlage 1

Artikel 1.8 is toegevoegd, er komt een nieuw lidsoort: lid maalploeg.

Artikel 4: de molenfunctie georiënteerde afdelingen zijn er niet meer en worden geschrapt. Er is een informatieplicht van de afdelingen naar de landelijke penningmeester als er meer wordt uitgegeven dan de jaarlijkse bijdrage. Artikel 7: de handboeken zijn nu online beschikbaar voor iedereen.

Artikel 8: de examenleeftijd gaat naar 17 jaar. De praktijkuren voor een windmolenaar die watermolenaar wil worden en omgekeerd staan beschreven.

Het entreepakket wordt iets anders. De boeken worden niet meer standaard geleverd.

De wijzigingen worden vastgesteld.

8. Veiligheid

Dit onderwerp passeert bij elke vergadering de revue.

a- Erik Kateman is de nieuwe veiligheidscoördinator. In het najaar van 2023 wordt een veiligheidsdag georganiseerd.

b- De molen-RI&E is opnieuw erkend en met drie jaar verlengd tot januari 2026. Deze staat binnenkort op de website van De Hollandsche Molen waar je het kunt aanvragen.

c- De roe-RI&E is er om te kijken of de roeden een risico vormen.

d- De geldigheid van het certificaat voor de training valbeveiliging heeft geen wettelijke basis. Het Gilde gaat twee trainers per afdeling elke drie jaar trainen om de trainers te trainen.

e- Er waren vijf ongevallen met materiële schade en vier ongevallen met persoonlijk letsel. Verder zijn er twee onveilige situaties gemeld. Er moeten checklists komen voor bepaalde handelingen en er moeten keurmeesters voor hijsmiddelen komen.

9. Rondvraag en sluiting

- Bas de Deugd vraagt waar hij terecht kan voor een vraag over de biotoop van de watermolen? Vraag het onze juridisch adviseur Winfried Feliks of De Hollandsche Molen. Het beste is om in bepaalde gevallen gezamenlijk op te trekken, dus het Gilde en De Hollandsche Molen samen.

- Nico Salm vraagt aandacht voor het jubileum van De Hollandsche Molen en de ALV/ Molenfestival op 22 april in Utrecht bij molen De Ster. Ook benadrukt hij om vroegtijdig samen te werken bij biotoopproblemen.

- Er wordt gevraagd naar informatie over de *Molenbiotoop voor dummies*.

- Peet Wessels heeft voor alle afdelingen nieuwe folders.

- Er wordt gevraagd naar de mogelijkheid van een jeugdcertificaat. Dit idee wordt meegenomen.

- Robert Habing vraagt aandacht voor de Omgevingswet die op 1-1-2024 ingaat. Agnes de Boer (DHM) doet een 'Tour de Boer' en gaat de afdelingen af om hierover voorlichting te geven.

- Andrien Muijsers vraagt zich af hoe het zit met de rechten van de tekeningen die in de lesstof staan nu alles online staat. Het Gilde mag deze tekeningen gebruiken voor de opleiding. Als de tekeningen voor iets anders gebruikt gaan worden, moet hiervoor apart toestemming gevraagd worden.

De voorzitter sluit de vergadering.

De volgende vergadering is op **6 april 2024**.

Overzicht geslaagden van de voorjaarsexamens 2023

DOOR: NICO VAN DEN BROEK, examenplanner

Windmolenaars

13 maart 2023

De Haag, Beuningen

Henk Vinkers

Ron Smit

Ruben van Dijk

14 maart 2023

Kockengense Molen, Kockengen

Aiko van Walderveen

Erik Oorsprong

Ron Jong

15 maart 2023

De Haas, Benthuizen

Alexander Bruning

Jan Smit

16 maart 2023

De Korenbloem, Oude-Tonge

Kirsten Boer

Martin Hoek

Jesse Bergquist

21 maart 2023

De Kievit, Grijskerk

Peter Bruinsma

Eric van der Vegte

Tim den Houting

22 maart 2023

De Eendracht, Gieterveen

Jaap Rieks

Henk Schepers

23 maart 2023

Wissink's Møl, Usselo

Jaap Herman Mogendorff

Robert Mekkelholt

Watermolenaar

23 maart 2023

Molen Herinckhave, Fleringen

Koen Goorman

Harry Rouwenhorst

Gerrit Tijman op Smeijers

Bernadette Koopmans

Er waren 22 kandidaten: 18 maal windmolenaar en 4 maal watermolenaar.

Alle kandidaten zijn geslaagd: 2 dames en 20 heren.

De gemiddelde leeftijd was 55 jaar (de oudste 77 jaar, de jongste 18 jaar).

Vragen van een MIO

We willen aan nieuwe rubriek starten waarin vragen van MIO's worden beantwoord door ervaren molenaars.

We roepen dus MIO's (molenaars mogen natuurlijk ook) op om een vraag in te dienen. We nemen de interessantste vragen op in het volgende nummer.

We hopen dat ervaren molenaars zullen reageren. Afhankelijk van de beschikbare ruimte worden de antwoorden opgenomen in een volgend nummer van de Gildebrief.

Je kunt een vraag indienen bij de redactie.

Redactie@Gildevanmolenaars.nl

Erelidmaatschap voor Petro van Doorne

DOOR: BAS DE DEUGD

Hoewel het al meer dan een jaar geleden is dat Petro van Doorne het erelidmaatschap heeft ontvangen van onze voorzitter wil ik er toch ook in De Gildebrief nog aandacht aan besteden. Een maand na onze Algemene Leidenvergadering heeft Petro het erelidmaatschap ontvangen tijdens een bijeenkomst van De Gelderse Molen.

Hieronder de woorden van Erik Kopp bij de uitreiking:

"Petro is lid van het Gilde sinds 1993. Petro heeft dit erelidmaatschap ontvangen vanwege Zijn grote verdiensten voor het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Die betreffen een breed scala die zich niet beperken tot binnen het

Gilde, maar betrekking hebben op het gehele molenveld in Nederland.

Al in 1995 is Petro toegetreden tot het Gelderse afdelingsbestuur van het Gilde, waarbij hij zich ondermeer inzette voor het opleiden en examineren van leerling-molenaars. Van 2011 tot begin 2022 was hij de voorzitter van de afdeling Gelderland van het Gilde. Voor de Gelderse molenaars verzorgt hij mede met anderen al jarenlang de nieuwsbrief De Bonkelaar en organiseert en coördineert hij molenexcursies in Nederland en het buitenland.

Van 2000 tot 2008 is Petro lid geweest van het landelijk bestuur als opleidingscoördina-

tor. Hij stond daarbij aan de basis van de opleiding tot watermolenaar. En heeft hij samen met het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde een cursus tot korenmolenaar ontwikkeld en begeleid deze cursus tot op de dag van vandaag.

Zijn kennis, kunde en ervaring draagt hij met passie over op anderen. Zijn bestuurlijke inzet voor het ambacht van molenaar en de molens in Nederland zijn een voorbeeld voor velen. Met hem binnen het Gilde treffen we een ware ambassadeur voor het ambacht van molenaar."

Ketsstaken

DOOR: BAREND ZINKWEG

Zaterdag 1 april was de voorjaarsexcursie van TIMS-Nederland&Vlaanderen. We bezochten zes wipmolens in het Rijnland die allemaal op de een of andere manier aangepast waren aan een hogere opvoerhoogte. Oorspronkelijk waren het allemaal schepradmolens, maar door bodemdaling kregen die steeds meer moeite om het polderwater kwijt te raken. Om in bedrijf te blijven had één molen een vijzel midden onder de molen gekregen, twee

molens een vijzel naast de molen in de waterlopen van het scheprad, een molen een vergroot scheprad, een molen een versmald scheprad en een molen een schroefpomp (al was die laatste nog steeds in reparatie).

Hoe heet dat

Het was de hele dag grijs en nat, maar dat mocht de pret niet drukken. Al pratende over wat er allemaal te zien was, bleek vaak dat er verschillende woorden werden gebruikt afhankelijk van waar je vandaan kwam. Eén van de deelnemers was Filip Devoldere, molenaar op de Hoekemolen ten zuidoosten van Knokke-Heist. Die verraste mij met de vraag of ik wist wat *ketsstaken* waren. Daar kon ik niet zo snel wat bij verzinnen. Hij legde mij het volgende uit. Wat in Nederland een *standermolen* is, heet in Vlaanderen een *staakmolen*. Een *staak* is dus een rechtopstaande paal. *Ketsen* doet een molenaarsknecht als hij bij boeren langs rijdt om graan op te halen of meel terug te bezorgen. Hij rijdt dus van plek naar plek. Dan zie je het helemaal voor je. Als je bij het op de wind zetten van de molen een stuk om moet, ga je met de kruiketting ook van paal naar paal. Samen is dat een prachtige verklaring voor het woord *ketsstaken*.

Streekeigen

Soms is het verwijt te horen, dat door het Gilde er alleen maar één 'Algemeen Beschaafde

Molenaarstaal' overblijft. Als iedereen alleen de termen uit het lesboek gebruikt, gaan daarmee de streekeigen woorden verloren. Nu ben ik in Nederland alleen maar het woord *kruipaal* tegengekomen, maar dat kan dus aan mijn opvoeding liggen. In het *Woordenboek Brabantse Dialecten* uit 1983 kom ik meer woorden tegen: *tuipalen*, *loopstaken*, *piketten*, *kruibollen*. Het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* uit 1991 kent ook alleen maar *kruipalen*. Het derde deel van *Van zadelsteen tot zetelkruier* is *Het Geïllustreerde Molenwoordenboek* en dat geeft: *ketspalen*, *ketsstaken*, *windpalen*, *windstaken* en *versteekstaken*. Het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* uit 1990 geeft voor *kruipalen*: *blokjes*, *hondjes*, *ketenpalen*, *koptrekkers*, *loopstaken*, *papen*, *piketten*, *versteekpalen*, *windstaken*. In het boekje *Fryske Moletaal* staat ook alleen *kruipeal*, natuurlijk wel op z'n Fries geschreven. Meer woordenboeken van de molenaarstaal heb ik niet. Bij de meeste van deze woorden kan je met enige fantasie wel verzinnen hoe die ontstaan zijn.

Er blijkt maar al te goed uit, dat er heel veel woorden bestaan voor hetzelfde. Ze in een boek zetten is mooi, maar ze gebruiken is vele malen belangrijker: zo houd je de molenaarstaal levend!

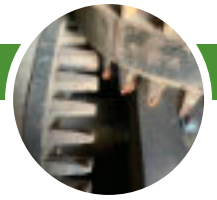
Lintje voor molenaar Arie Groot

DOOR: TOM KREUNING

Arie Groot is vanaf 1970 bewoner en molenaar van Strijkmolen B in Oudorp (NH) en voor hem was dit jaar ook een lintje weggelegd. Hij zet zich vrijwillig in voor de molen en Molenstichting Alkmaar. Ook is hij al lange tijd vrijwilliger bij onderwatersportvereniging ORCA en watersportvereniging Langedijk. Op de molen- en monumentendagen staat zijn molen altijd open voor schoolklassen en belangstellenden uit binnen- en buitenland. Hij werd nietsvermoedend naar het stadhuis gelokt onder het mom van een rondleiding door het oude stadhuis voor monumentendagdeelnemers.

Vreemde geluiden in de molen

DOOR: JAN HOFSTRA

Een molenaar raakt meestal spoedig vertrouwd met de geluiden van een malende molen. Wanneer er afwijkende geluiden zijn te horen, worden die vaak snel opgemerkt. Ik weet nog goed wat mijn leermeester Laurens Sierkstra (van koren- en pelmolen De Onderneming in Witmarsum) vertelde: "Wanneer je een grote bonk door de molen hoort, zitten de roewiggen los". Toevallig hoorden we een paar maanden later op een gegeven moment een dreun door de molen. De roewiggen waren door het hete en droge weer los gekrompen en een roede bewoog zodoende heen en weer op de keerklossen. Die klossen kunnen meestal nooit zo strak tegen de askop worden gezet dat er helemaal geen speling is. We hebben de wiggen gewoon vanuit de kapluiken met een moker vastgeslagen en de spitijzers weer strak gezet. Molenmakers gebruiken daarvoor meestal een voorhamer. Wij dachten dat als ze bij dit weer al 'gewoon' vast zitten, dan zal dat bij ander weer zeker het geval zijn. Later heb ik nog veel askoppen gezien met een strop erom vanwege scheuren. Je moet inderdaad niet overdrijven met het vastslaan van de roewiggen.

Een tik

Een los zittende kam of staaf maakt meestal ook een afwijkend geluid en meestal is die gemakkelijk op te sporen. Bij iedere omwenteling van het wiel zal het geluid te horen zijn. Nu hoorde ik laatst in de kap af en toe een tik komen uit de wielen, maar steeds na heel veel omwentelingen. Aanvankelijk snapte ik niet hoe dat kon. Ik ben alle kammen en staven nagegaan, maar ik kon niets bijzonders ontdekken. Later dacht ik: misschien zit er in het bovenwiel één kam die problemen maakt met slechts één staaf in het bovenschijf. Daarna kwam de vraag op hoe vaak

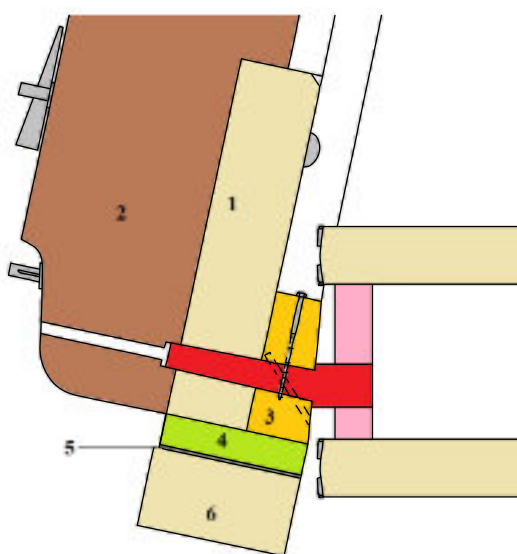
die elkaar tegen zouden komen. Met bijvoorbeeld 60 kammen in het bovenwiel en 30 staven in het bovenschijf is dat al bij iedere omwenteling van het bovenwiel. Bij een dergelijke overbrenging komen steeds dezelfde kammen en staven met elkaar in aanraking. Om dat te voorkomen zorgden de molenmakers er meestal voor dat de overbrengingsverhouding niet een mooi deelbaar getal zou zijn.

Rekenen en speuren

Hier zaten 65 kammen in het bovenwiel en 34 staven in het bovenschijf. Na 34 omwentelingen van het bovenwiel zou het bovenschijf 65 omwentelingen maken. Dan pas zou dezelfde kam en staaf weer met elkaar in aanraking komen. Als beide getallen deelbaar zijn door een geheel getal met als resultaat gehele getallen, dan zou de betreffende kam en staaf met minder omwentelingen al bij elkaar komen. Dat getal heb ik niet kunnen vinden. Na iedere 34 omwentelingen van het bovenwiel bleek de tik inderdaad te horen, zodat ik op het goede spoor leek te zijn. Daarna heb ik goed gekeken welk deel van het bovenwiel onder was wanneer de tik te horen was. Daarna heb ik al die kammen daar nog eens nagelopen.

Gevonden

Toen merkte ik pas op, dat de armkammen waren geborgd met houtdraadbouten vanuit de binnenzijkant van de voorvelg én dat sommige bouten wat uitstaken. Oorspronkelijk had men de armkammen vastgezet door schuin door de velg en de kam een gat te boren met daarin een houten toognagel. Alleen waren die kammen er op die manier heel moeilijk uit te halen. De molenmaker had later het systeem met de houtdraadbouten bedacht, waardoor de armkammen beter uit te nemen werden. Bij het vernieuwen van de kammen konden sommige van die bouten er niet helemaal in worden gedraaid. Waarschijnlijk kwam dat door onvoldoende diep voor te boren. Nu bleek dat er één klis van het bovenschijf tegen één zo'n bout kwam. Die ontmoeting kwam dus ook slechts tot stand na 35 omwentelingen van het bovenwiel en 65 omwentelingen van het bovenschijf. De oplossing was om een hele lange, dunne boor te halen en daarmee dieper voor te boren. Alle houtdraadbouten konden daarna tot en met de kop in het hout worden gedraaid.

Afb. 1. Situatie bij een armkam met borging door een houtdraadbout. De oude borging met houten nagel is gestippeld. (1 = plooiestuk, 2 = kruisarm, 3 = velg, 4 = houten voering, 5 = stalen voering en 6 = buikstuk vang). Het gat in de kruisarm zit er om de armkam met een ijzeren staaf uit te kunnen slaan.

Afb. 2. Tekening van een schijffloop uit het boek *Molenschiifwiel* van Anton Sipman. Te zien is dat de stalen banden zowel boven als onder worden geborgd door vier zogenaamde klissen.

Het klinken van een stalen molenroede

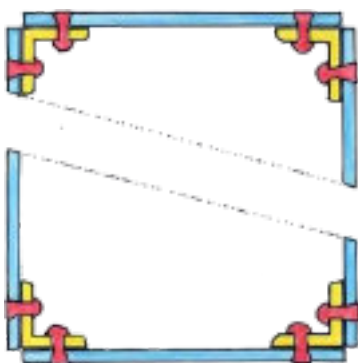
Afb 1. Oude binnenroede. Het middendeel is een Potroede, beide uiteinden zijn later aangelast.

DOOR: IDS H. VAN DER HONING, tekst en afbeeldingen

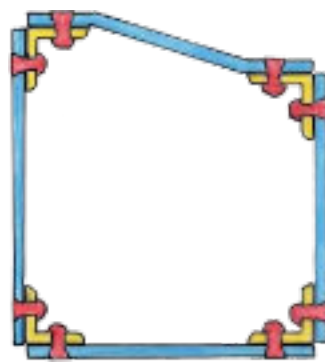
Molenstichting Winsum begon de restauratie van de pel- en korenmolens Æolus in Adorp (Gr.) met het strijken van de roeden op 26 november 2020. De binnenroede was een Potroede, in 1926 gestoken door Aaltjo Dreise uit Woltersum. Bij de restauratie van 1981 werd het middendeel van die roede gehand-

haafd met aangelaste uiteinden. (Afb 1.) Die roede deed 96 jaar dienst in een gevluht met zelfzwichting. Uit respect voor dit vakmanschap besloot Molenstichting Winsum, dat de molen opnieuw een geklonken roede moest krijgen en deze zijn Bremer-stroomlijn terug te geven.

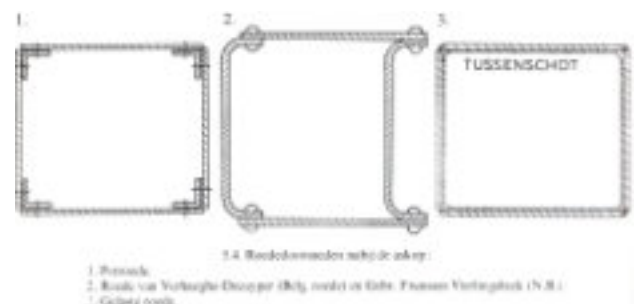
In eerdere artikelen zijn het vernieuwen van de fundering en het rechtzetten van het bovenachtkant beschreven. Het vervangen van de Potroede door een nieuw geklonken roede is het onderwerp van dit artikel. Een volgend artikel zal gaan over Bremer-stroomlijn.

Afb 2. Vier platen geklonken op hoekstijlen bij een heksstokgat.

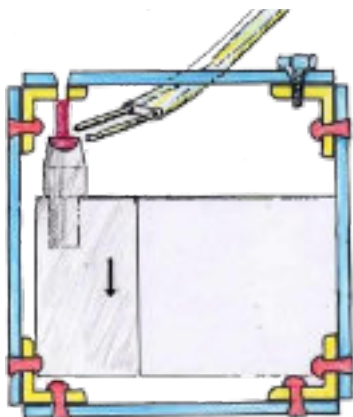

Afb 3. Vier platen geklonken op hoekstijlen bij een roede met biljoening.

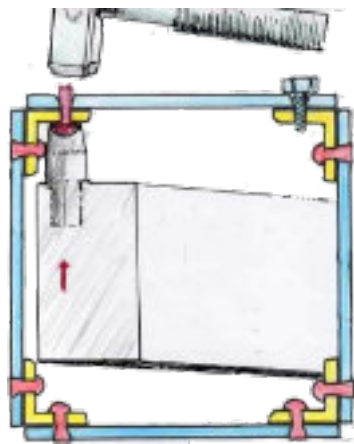

Afb 4. Doorsneden van roeden uit Korenmolens van Van Bussel.

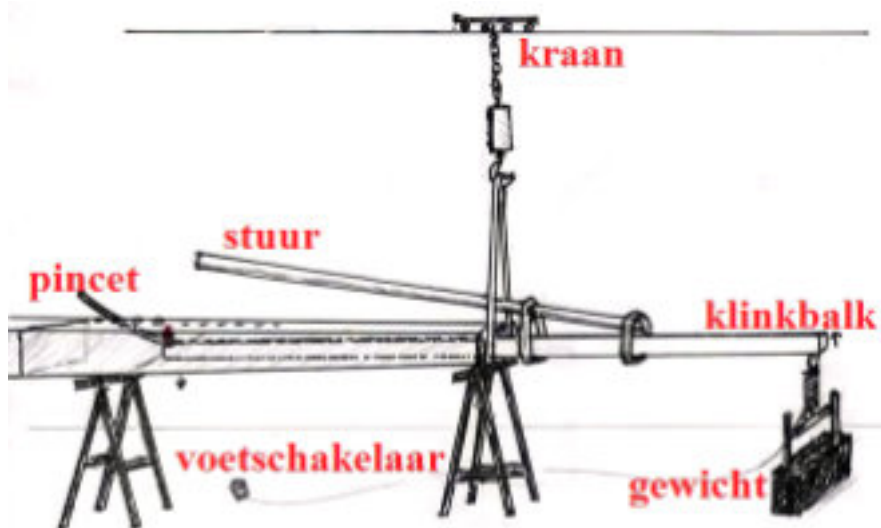

Afb 5. Met een pincet legt de klinkwerker door een heklatgat een klinknagel op de dopper.

Afb 6. Met een zware hamer slaat de klinkwerker de pen van de klinknagel plat.

Afb 7. De opstelling bij het klinken.

Het klinken van plaatstaal

Het verbinden van delen in een ijzeren constructie kan op verschillende manieren. Daarvan is smeden waarschijnlijk het oudst en klinken, schroeven en elektrisch lassen zijn van latere datum. Bij klinken liggen twee (of meer) platen over elkaar. Ze worden allebei doorgeboord of de gaten worden geponsd. In het gezamenlijke gat komt een gloeiendhete klinknagel die iets langer is dan de totale dikte van de platen. Het doorgestoken, nog roodgloeiende eind van de klinknagel wordt platgeslagen terwijl de bolle kop wordt tegengehouden. Bij het hameren zet de klinknagel uit en de gaten in beide plaatdelen vullen zich. Door het krimpen van de afkoelende klinknagel trekken de platen naar elkaar toe. Een geklonken verbinding is sterk en de platen sluiten hermetisch op elkaar aan. In de scheeps-

bouw en de brugbouw werd veelvuldig geklonken. Wie ooit de Eiffeltoren bezocht, heeft een fraai stukje klinkwerk voor ogen.

Geklonken roeden

Bij een geklonken roede zien we, dat deze rondom bestaat uit een viertal platen met in de hoeken hoeklijsten. De platen worden op de hoeklijsten geklonken. (Afb 2 en 3) Het klinken van de eerste drie platen is nog relatief eenvoudig: de klinknagels zijn zowel aan de kopkant als aan de penkant goed te benaderen. Het wordt moeilijker bij het aanbrengen van de vierde plaat: 'het deksel op de doos'. De klinknagel moet met de pen vanaf de binnenzijde van de roede in het gat gestoken worden en stevig tegengehouden worden tijdens het aanslaan (*aanhouden, aanhouden*). Bij Fransen- en Verhaegheroeden ver-

zon men een list en bij de Potroede vond men de oplossing voor dit probleem. (Afb 4)

Het klinken

Een klinknagel is van speciaal metaal gemaakt en bestaat uit een ronde pen en een halfbolle kop. Een gasoventje verhit de nagel tot die roodgloeiend is. In de te klinken platen zijn gaten geboord of geponsd die zuiver op elkaar aansluiten. Aan de zijde waar de kop komt, is het gat cilindrisch en aan de kant waar de pen doorsteekt, is het gat conisch. De hete klinknagel wordt van binnenuit door het gat gestoken en steekt een halve centimeter boven het conisch gat naar buiten. (Afb 5.) Met een zware hamer slaat de klinkwerker het uitstekende deel van de pen plat terwijl de kop wordt tegengehouden. (Afb 6.) Na ongeveer 5 klappen is de pen op één millimeter na in het conische gat teruggeslagen. Bij afkoeling krimpt de nagel en met de krimpkrachten komen de platen strak tegen elkaar te liggen. Nadien wordt de rest van de uitstekende nagel afgeslepen.

De opstelling

Het klinken geschiedt met forse hamerslagen en de kop van de klinknagel moet met minstens een even grote kracht tegengehouden worden. Hiervoor is een speciale opstelling nodig. Deze bestaat uit een meterslange vierkante, stalen staaf: de *klinkbalk*. Deze staaf ligt half in de roede en is balancerend opgehangen aan een bovenloopkraan of plafondtakel die in de lengte-richting van de roede verrijdbaar is. Bovenop het vrije end van deze staaf is een stang bevestigd waarmee het eind in de roede 'bestuurd' kan worden. Deze stang wordt kortweg het *stuur* genoemd. Aan het vrije eind van de staaf hangt een gewicht dat met luchtdruk op en neer kan worden bewogen: hangt het gewicht aan het vrije uiteinde dan beweegt het eind in de roede omhoog en houdt het de klinknagel tegen bij het aanslaan. De klinkwerker bedient het heffen en zakken van het gewicht met een voetschakelaar. (Afb 7.) Bij ons bezoek werd het klinken gedemonstreerd door Robert. Hij wordt op de werkvloer de *klinker* genoemd. Als hij hulp nodig heeft dan roept hij zijn *medeklinker*.

Het gereedschap

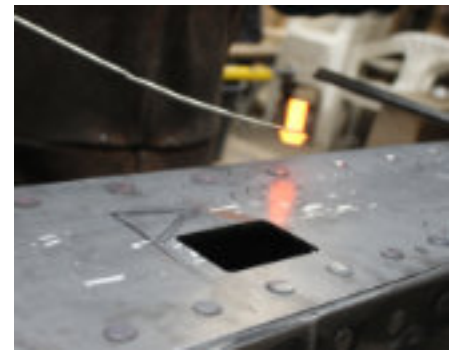
De klinkwerker pakt met een vuurvast, fijnpuntig pincet – het *klem-pincet* – de gloeiendhete klinknagel uit de oven. Via een heksstok plaatst hij de hete nagel met de kop aan

Afb 8. De dopper staat in een hekgat op het uiteinde van de klinkbalk.

Afb 9. Rechts een dopper met links daarvan vier klinknagels.

Afb 10. Met een vuurvast klempincet plaatst de klinkwerker de hete klinknagel op z'n kop in de dopper.

Afb 11. De stuurstang hangt boven de roede. Op de achtergrond is de klinkbalk zichtbaar die in de roede gestoken is. Aan het verre einde van de klinkbalk hangt het gewicht dat de klinkbalk in de roede omhoog duwt.

Afb 12. Afgeslepen klinknagels bij een overgang van platen met een verschillende dikte.

de onderkant op de dopper. (Afb 8.). Deze dopper heeft aan de bovenzijde een holte waar de kop van de klinknagel precies in past. (Afb 9.) De onderzijde van de dopper zit met zijn staart in het eind van de klinkbalk die in de roede is gestoken. De dopper is uitneembaar om aan de linker- of rechterkant van de

roede te kunnen klinken. Dikkere platen vragen om grotere klinknagels dus ook om een grotere maat dopper. Nadat de klinknagel in de dopper is geplaatst, beweegt de klinkwerker de nagel naar het gewenste gat. (Afb 10.) Hij beweegt het einde van de staaf door middel van het stuur. Zit de klinknagel onder een

gat dan bedient de klinkwerker het voetpedaal: het einde van de klinkbalk in de roede komt omhoog, het gewicht trekt het vrije einde van de klinkbalk omlaag. (Afb 11.) De pen van de klinknagel komt door het gat naar boven en wordt plat geslagen. (Afb 12.) Met dank aan Vaags Molentechniek. (Afb 13.)

Afb 13. Op 20 augustus 2021 kwam de nieuwe, geklonken roede aan bij de Æolus in Adorp.

Een lintje voor Ton Esman

DOOR: COR HUIJSMAN

Ton Esman heeft op 26 april een koninklijke onderscheiding ontvangen voor zijn vele verdiensten voor de molenwereld gedurende meer dan 50 jaren. In 1970 heeft Ton zich aangesloten bij een groepje jongemannen die stilstaande molens weer wilden laten draaien. Zij vonden dat deze vrijwilligers daarvoor een proeve van bekwaamheid moesten afleggen. Dat leidde tot de oprichting van het Gilde. Ton deed zelf in 1971 examens op de Stofmolen in Wijdenes. Hij werd in 1971 secretaris en in 1973 voorzitter van het Gilde. Dat is hij gebleven tot 1977, waarna hij erelid werd van onze vereniging.

Als voorzitter van het Gilde organiseerde Ton de eerste Nationale Molendag, zoals we die nu nog kennen op de tweede zaterdag in mei. Hij deed dat samen met Eric Zwijnenberg. Ze hadden voor dit landelijk evenement financiële steun nodig van De Hollandsche Molen, wat moeizaam van de grond kwam. Deze nog

jonge enthousiastelingen kregen het toch van de grond. Toen op 6 oktober 1973 de eerste Nationale Molendag werd gehouden hebben Ton en Eric vanuit de lucht het resultaat van hun werk kunnen aanschouwen: vol trots hebben ze gezien dat die dag 300 molens gedraaid hebben.

Na wat omzwervingen heeft Ton zich als gemeentebestuurder gevestigd in Eibergen. Hij werd daar als ambtenaar het aanspreekpunt voor alles wat te maken had met erfgoed, kunst en cultuurhistorie. Vanuit deze functie kwam hij in aanraking met de Stichting Eibergse Molens: een stichting die de zorg draagt voor de Mallumse Watermolen, de Piepermolen en het Muldershuis met bijbehorende schuren en grond. Hij is 18 jaar secretaris geweest van deze stichting. Vanaf 1980 is Ton met een korte onderbreking nu 40 jaar molenaar op de Piepermolen in Rekken.

Als oud-voorzitter van het Gilde schreef Ton meermaals een artikel in de Gildebrief. In 1982 sprak hij daarin zijn verbazing uit over het feit, dat voor de landelijke opleiding lesboeken werden geschreven waardoor alle molenaars dezelfde benamingen gingen gebruiken. Ton vond als rechtgeaard geïnteresseerde in cultuurhistorie dat voorbijgegaan werd aan een rijke traditie: elke streek had zo zijn eigen molenaarscultuur en molentradities. Hij vond dat deze tradities behouden moesten blijven. Zijn zienswijze heeft echter weinig weerklank gevonden. Ja, als je als molenaar begint in Wijdenes (West Friesland) en je komt terecht in de Achterhoek, dan is er een verschil...

Een enthousiaste, bevlogen en vakbekwame molenaar is hij gebleven en dat heeft zelfs onze koning gelukkig ingezien. Ton proficiat!

Van Wateringen naar Holambra

DOOR: GEORGE MIDDENDORP

Foto's van George Middendorp (Wateringen) en Tony Hulshof (Holambra)

Op 6 oktober 2000 slaagde ik voor het molenaarsexamen op de Oukoopse Molen in Reeuwijk na gelest te hebben in Wateringen en Schipluiden. Ik ging daarna draaien op molen Windlust in Wateringen en verving Cees Franken.

Wateringen

In het begin was het meestal alleen maar draaien. Later kwam het malen van gerst en tarwe erbij voor de winkel onder in de molen en later ook voor een bakker in Rijswijk: ongeveer 7 ton per jaar. Dit was goed te doen en zo deed de molen weer waarvoor hij gemaakt was. Op de woensdag hielp molenaar Peter van Sloten mij en op zaterdag deden de

leerlingen dat. Eind oktober 2021 ben ik gestopt, omdat ik ging emigreren.

Emigreren

Na een scheiding was ik alleen en dat wilde ik niet blijven. Via via kwam een verzoek van een vrouw uit Brazilië om vriend met mij te worden. Nadat ik daar een paar keer was geweest en zij twee keer hier, besloot zij dat ze

hier niet wilde wonen. Ze vond het hier te koud en ze had kinderen en kleinkinderen. Vandaar dat ze liever in Brazilië bleef en dus besloot ik daarheen te emigreren.

De krant

Stichting Vrienden van de Wateringse Molen lieten het niet ongemerkt voorbij gaan, dat ik daar 21 jaar molenaar was geweest. Ze had-

den een spandoek aan de stelling opgehangen met: *Geweldig bedankt molenaar George*. Dat had ook het Algemeen Dagblad gezien en zij vroegen mij om een interview. Dat verhaal kwam groots in de krant en dat werd via het internet in Brazilië gelezen door Wim Koorstra. Die komt uit Monster, woont al weer heel wat jaren in Brazilië en is vrijwilliger op molen Povos Unidos in Holambra.

Kontakt

Wim wilde mij in Holambra krijgen als molenaar. De afstand was alleen een probleem, want ik woonde in Cujubim en naar de molen is het bijna 3.000 kilometer. Via sociale media zocht hij contact met mij en stelde voor om een weekje in Holambra op vakantie te gaan. Ik was verbaasd dat hij contact met mij zocht, omdat ik niet wist dat hij het artikel gelezen had. Ik wist wel dat er twee molens in Brazilië staan en dacht die later wel eens te bezoeken. Ik had er niet op gerekend, dat dit eerder zou gebeuren en dit kwam als een geschenk uit de hemel.

Holambra

In januari 2022 gingen wij een weekje op vakantie naar Holambra. Wim en zijn vrouw lieten ons heel Holambra zien met natuurlijk de molen die ontworpen is door Jan Heijdra uit Nederland (lees hier meer over in De Gildebrief 3 van 2011). Het zag er hier echt geweldig uit: alles mooi groen. Het is een streek waar in 1948 een grote groep Nederlanders is neergestreken om boer en tuinder te worden. Wim vroeg ons om hier te komen wonen en dat ik hier molenaar zou worden. Na een paar weken besloten wij om naar Holambra te verhuizen. Wim en zijn vrouw hebben heel veel voor ons gedaan om voor huisvesting te zorgen.

Povos Unidos

Er zijn hier zes molenaars met een getuigschrift. Die zijn in zes weken opgeleid door Wieke Goofers uit Nederland. De molen heeft fokken met remkleppen en nu nog geen zeilen. Hij heeft ze wel gehad, maar die waren na zeven jaar helemaal versleten. De zeilen waren hier zelf gemaakt onder leiding van Wieke en inmiddels hebben we in Nederland nieuwe laten maken. Op maandag wordt er meestal samen onderhoud uitgevoerd, want molenmakers hebben ze hier niet. Malen voor menselijke consumptie kan nog niet. De maalstenen komen uit Brazilië en zijn niet geschikt. Er komt veel slijpsel van de stenen in het maalgoed. We moeten dan ook nieuwe stenen laten maken in Nederland, maar dat is voor later.

Braziliaans weer

Het is wel even anders dan in Nederland: in de morgen is er meestal niet veel wind. Dat komt meestal 's middag rond een uur of een, ongeveer kracht drie à vier en erg variabel. Dat betekent veel kruien, maar met een rondgaande ketting is dat erg makkelijk. Alleen uit buien kan het flink waaien. Echte storm zoals in Nederland kennen ze hier niet. Ze hebben hier ook gewoon vier seizoenen, alleen is het hier andersom. De heetste maanden zijn januari en februari en dan heb je ook de zwaarste buien met hagel en onweer. Soms is het wel een paar dagen koud met 15 graden. Kouder heb ik hier nog niet meegeemaakt.

Als ik terugkijk hoe dit allemaal tot stand is gekomen, dan denk ik dat dit niet voor niets op mijn pad gekomen is: het heeft gewoon zo moeten zijn.

Koning Molenzeylen

- *Nieuwe zeilen*
- *Reparaties*
- *Touwwerk*
- *Smeermiddelen*
- *En meer...*

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzeylen.nl

www.koning-molenzeylen.nl

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenzeylen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteinmakerij@planet.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

Sinds 1925

MOLENZEILEN

kwaliteit WK 100% Polyester: Bruin
kwaliteit 50% Polyester, 50% Katoen: Bruin, Wit
kwaliteit MARLON: Bolus Rood

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028

E-mail: info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

WIEKENMAKERIJ

VAAGS

AALTEN

ONTWERP & PRODUCTIE

550+ gelaste roeden

100% NDO lascontrole

45+ geklonken roeden

100% betrouwbaar

www.wiekenmakerij.nl

● In onze **wiekenmakerij** lassen en klinken we molenroeden met kennis en ervaring van meer dan **100** jaar molenmakerij.

● Elke molenroede en wieksysteem is **uniek** en wordt nauwkeurig ontworpen met **aandacht** voor historie en betrouwbaarheid.

● Onze medewerkers en processen zijn gecertificeerd, we passen **100%** NDO lascontrole toe en leveren onze vertrouwde garantie.

● Ga naar **wiekenmakerij.nl** voor betrouwbare roeden en wieken.

● **Volkomen. Vertrouwd. Verzekerd.**

In memoriam Andries Higler

DOOR: GERRIT GRAMSER

vak, zijn kennis en hulp aanbiedt om een molen draaiende te houden en/of mensen op te leiden voor ons mooie ambacht. Dat deed hij zeer gedreven.

Andries startte met zijn opleiding in 1998 op z'n 55e op de Warkense Molen in Warken. Het regionaal examen heeft hij afgelegd op koren-molen De Ster in Geesteren en het landelijk examen op koren-molen Havekes Mölle in Twello. Daarna wilde hij graag zijn kennis en ervaring breed inzetten. Daarom is hij in de stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen bij veel molens actief betrokken geweest: Nooit Gedacht in Warnsveld, De Bolwerksmolen in Deventer, De Wilpermo-

Op 5 maart 2023 is Andries na een kort ziekbed op 79-jarige leeftijd overleden. Hij noemde zichzelf 'heggemulder': een rondtrekkende molenaar zonder eigen molen. Vroeger was dat een betaalde in-huurkracht, maar nu is dat een vrij-williger die zijn liefde voor het

len in Posterenk, De Wenumse Watermolen in Wenum-Wiesel en tenslotte bij Daams' Molen in Vaassen.

De Wenumse Watermolen had de laatste jaren een onderbezetting aan 'vitale' molenaars. Met wat publiciteit en een paar voorlichtings-avonden heeft Andries het voor elkaar gekregen dat daar momenteel twee nieuwe molenaarsteams actief zijn: een mooie nalatenschap.

Op Daams' Molen zaten eind 2014 drie mio's (molenaars-in-opleiding) zonder instructeur. Via via kwam heggemulder Andries in beeld. In het eerste gesprek nam Andries de opdracht aan om ervoor te zorgen dat minimaal één mio geslaagd zou zijn. Daarmee zou Daams' Molen zichzelf kunnen redden en zou hij 'ontheven' worden van de opdracht. Het werden er drie. Vanaf het begin was er een klik tussen Andries en de mio's. Het verbaasde dan ook niemand dat hij ook 'vaste' molenaar in Vaassen wilde worden. Dankzij zijn kennis en passie hebben de molenaars van Vaassen veel kennis opgedaan. Daarmee waren zij in staat om het stokje weer door te geven aan de volgende generatie. Ook dat is heel goed gelukt, want Daams' Molen heeft vijf gediplomeerd molenaars, een mio en een molengids.

Landelijk heeft Andries zich met name ingezet om de minimum-leef-tijd omlaag te krijgen voor het starten met de opleiding en het mogen afleggen van de examens. Dat is deels gelukt. De minimale opleidingsleeftijd is inmiddels omlaag gegaan naar 14 jaar, maar de examenleeftijd nog niet. Door zijn betrokkenheid bij twee zaagmolens was hij ook lid van het Houtzagersgilde.

Andries, bedankt voor je inzet en betrokkenheid.

Gezocht: Hoofdredacteur

DOOR: BAS DE DEUGD

Per januari 2024 is het Gilde op zoek naar een nieuwe hoofdredacteur voor De Gildebrief, de leukste taak binnen het Gilde. Vanaf juni 2016 heb ik met veel plezier de rol als hoofdredacteur van De Gildebrief op mij genomen. De bedoeling was voor een periode van 5 jaar, maar er zijn een paar jaar bijgekomen.

Maar ik merk dat het nu tijd is voor een andere hoofdredacteur: iemand met meer tijd en visie om De Gildebrief het blad voor en door molenaars te laten blijven.

Lijkt het je leuk om de nieuwe hoofdredacteur te worden?

Meld je aan bij de secretaris: secretaris@gildevanmolenaars.nl

Er is ook een mooie taakomschrijving beschikbaar bij de secretaris.

Skerries

Foto 1. Briefkaart gemaakt tussen 1910 en 1930: 1 - Watermill, 2 - Small Windmill stomp en 3 - Great Windmill met twee afgebroken wieken (Skerries Historic Society Archive)

In 1999 ging Victor Reijs in Skerries wonen. Op zondagen, op weg naar de Irish pub, kwam hij langs een molencomplex bestaande uit: een watermolen (*Watermill*), een torenmolen binnenkruier (*Small Windmill*), een conische buitenkruier (*Great Windmill*) en een café. Vaak wordt een molen wel gezien maar niet echt waargenomen en zo verging het mij ook. Toen ik in 2019 terugkwam in Nederland, zag ik bij De Zwiapse Molen een bord met 'Molenaars gevraagd' en heb ik me direct aangemeld. Net voordat ik december 2022 het landelijk examen aflegde, bezocht ik Skerries weer even. Daar ontmoette ik de huidige molenaar en wat schets mijn verbazing: die komt uit Nederland. Het is Roosmarijn van Geest die eerder draaide in Aalsmeer.

DOOR: VICTOR REIJS EN ROOSMARIJN VAN GEEST

Geschiedenis

Het terrein waarop de drie molens staan heeft een prehistorisch verleden: rondom de watermolen zijn vuurstenen gevonden uit de steentijd en vroege bronstijd. Verder is er een gebied met een cirkelvormig heuveltje te zien. In 1537 werd er voor het eerst geschreven

over een watermolen in Skerries en in 1579 werd een windmolen vermeld. In 1654 werd de watermolen als vervallen beschreven en was er geen sprake meer van een windmolen. Die laatste was waarschijnlijk vernietigd tijdens de Ierse burgeroorlog (1641 tot 1653). In 1675 wordt echter een huur afgesloten voor

een watermolen en een windmolen. Na jaren komt er een tweede windmolen bij die kort na 1844 afbrandt. Deze grote windmolen had toen vier enden en wordt rond 1850 herbouwd met vijf enden. In een overzicht van de landgoederen wordt in 1852 gesproken over één windmolen: oogstwaarschijnlijk de *Great Windmill*. De *Small Windmill* is dan in vervallen staat zoals ook op de landkaart van 1872 is aangegeven. In 1908 is ook de *Great Windmill* buiten gebruik gesteld (Foto 1). De bijgebouwen van de *Watermill* werden vanaf 1846 tot 1986 gebruikt als bakkerij waarvoor het meel uit Dublin kwam. Rond 1995 is het gehele complex gerestaureerd. Skerries Mills is opengesteld voor het publiek en het is goed toeven in het café.

Molenaar op Skerries Mills

De fascinatie van Roosmarijn van Geest met molens zal menig molenaar niet ongewoon in de oren klinken. Al van jongs af aan was zij geobsedeerd door die machtige machines. Vlakbij stond een standerdmolen en dat was alleen maar olie op het vuur. Met engelengeduld heeft Niek van Eekelen in Roosendaal haar als kind de passie bijgebracht en heeft zij later in Aalsmeer en de Zaanstreek van onvergetelijke molenaars het vak mogen leren. Kort na het behalen van haar diploma is zij naar Ierland verhuisd en vrijwilliger geworden bij Skerries. Haar doel was om tenminste één molen te laten draaien en zo hopelijk de interesse in de omgeving te doen opleven. Geld voor een algehele restauratie was er echter niet. De *Great Mill* bleek in de beste staat te verkeren. Dankzij de waardevolle onlinehulp en adviezen van molenaars en molenmakers uit Nederland en Engeland is hier langzaam weer beweging in gekomen. Toen het bovenwiel recht en vastzat was het eerst voor de prins draaien. Daarna ging de koningspil in het werk toen de kammen op steek en in de was gezet waren. Zo werd steeds verder afgezaakt tot aan het spoorwiel. Covid en stormschade heeft hierbij helaas wel vertraging opgeleverd.

Foto 2. Watermill (foto Victor Reijs)

De watermolen

De *Watermill* is van rond 1850 en heeft een waterrad dat wordt gevoed door een wijer en een molenbeek (Foto 2). Het rad draait tegen de wijzers van de klok in om zo ook de energie van het wegstromende water te benutten. Er zijn drie koppels 16-er kunststenen en ook een pletter. In de jaren 1920 werd er voornamelijk haver gemalen voor koeien en geplet

voor paarden. De drukste tijd van het jaar was november tot mei.

De binnenkruier

De *Small Windmill* is van rond 1550, ongeveer 12 meter hoog en is cilindrisch met een doorsnede van 3.80 meter (Foto 3). De toren heeft een voor ons middeleeuws ontwerp: van buiten cilindrisch en van binnen met elke zolder

Foto 3. Small Windmill (foto Victor Reijs)

Foto 4. Great Windmill (foto Roosmarijn van Geest)

breder wordend. De molen heeft vier enden op houten borstroeden en er wordt canvaszeil opgelegd aan beide kanten van de roede. Elk van de acht zeilen wordt langs twee draden opgehesen. Ter versteviging zijn de wieken onderling verbonden met tuidraden en aan de voorkant voorzien van een boegspriet. Voor Ierland en Schotland is dit een kenmerkende verschijning. De vlucht is ongeveer 16 meter. De conische rieten kap heeft houten rollen. De molen wordt binnen op de wind gezet door middel van een kruilier die op de kapzolder verankerd is. Deze lier is ook in gebruik voor het luiwerk door het kruiblok boven het trapgat te hangen. Het bovenwiel (56 kammen) heeft een eenvoudige trekvang en drijft direct het steenrondsel aan (9 staven) met een overbrenging van 1 op 6,2. Een zolder lager ligt precies in het midden het koppel 15-er maalstenen.

De buitenkruier

De *Great Windmill* is van rond 1750, ongeveer 15 meter hoog en conisch met een doorsnede van 4,50 meter (Foto 4). De molen heeft vijf enden met een primitieve vorm van zelfzwaarting op houten roeden. In dit systeem worden de kleppen gesloten met een veer die per wiek afzonderlijk is in te stellen. De klepjes zijn een houten raamwerk bespannen met zeildoek. De vergrendeling van de zelfzwaarting zit aan de tip van elke end en moet met een stok worden bediend. De enden zijn ter versteviging onderling verbonden met tuidraden. Een boegspriet was gepland, maar is nooit aangebracht. De vlucht is ongeveer 20 meter. De zware, met koperbeschoot bedekte kap heeft een rollenkruierwerk met kleine flenzen. Naar Engels voorbeeld is er geen keerkuip, maar zijn er keerrollen bevestigd aan de voeghouten en de zwaar uitgevoerde roosterhouten. Deze rollen tegen de binnenzijde van de hoge kruiwiel. Omdat het sleeluwierk aan de onderzijde van de bonkelaar loopt, is

hier geen plek voor de vangbalk. Deze ligt hierom boven de voeghouten en kan van zowel binnen als buiten bediend worden.

De molen wordt buiten met een staart op de wind geduwd of getrokken door een mens of een tractor. Deze staart komt ongeveer 10 meter uit het middelpunt. Het bovenwiel (88 kammen) drijft een ijzeren bonkelaar (53 kammen) aan. Het spoorwiel heeft 121 kammen en de twee steenrondsels hebben elk 23 kammen (een overbrenging van 1 op 8,7). Deze hoge overbrenging is hoogstwaarschijnlijk gebruikt, omdat een molen met vijf enden gewoonlijk minder snel draait dan een molen met vier enden.

Onder de kap ligt een graanopslag vanwaar het kaar wordt gevoed. De steenzolder eronder bevat twee 16-er kunststenen met onderaandrijving en een steenkraan is niet aanwezig. Een zolder lager ligt het spoorwiel en zijn er twee builen die met een riemschijf vanaf de koningsspil worden aangedreven. Het meel kan via kleppen in de meelpijp naar behoefte direct gebuild worden. Op de maalzolder zijn hiervoor per koppel drie meelpijpen aangebracht. De gietijzeren steenrondsels worden bij het in het werk zetten met een spindel naar beneden gelaten.

Afronding

Het zal geen verrassing zijn dat windmolens in Ierland qua techniek veel op Engelse molens lijken: Ierland was destijds een kolonie van Engeland. Ook zijn er streekgebonden eigenschappen zoals tuidraden, een boegspriet en een lange, eenvoudige staart die met een karrenwiel op de grond rust. Veel windmolens heeft Ierland echter nooit gekend. Deels is dat omdat graan buiten de oostkust niet goed gedijt en deels omdat er in het heuvelachtige landschap veel waterkracht voorhanden is. Er zijn op het eiland nog zeven windmolens over, vijf hiervan staan aan de oostkust. Er is slechts één molen overgebleven die het originele binnenwerk nog heeft, al is die niet meer draaivaardig. Het schrille contrast met het Nederlandse molenbestand kan deels worden verklaard uit het gegeven, dat de industriële revolutie in Engeland en haar koloniën 100 jaar eerder al zijn intrede heeft gedaan dan in Nederland.

Stephanie Bourke en Michael Ryan worden bedankt voor hun waardevolle hulp.

Voor meer informatie: kijk op www.millsofireland.org of op www.skerriesmills.ie.

Geluk zit in een kleine molen

DOOR: ANJA NOORLANDER, tekst
DANIELLA DE HAAN, foto's

INSTAGRAM: @ODE_AAN_DE_MOLENAARS
@DANIELLADEHAAN.PHOTOGRAPHY

In de vorige Gildebrief schrijf ik enthousiast over onze plannen. "We hebben de presentaties van het boek, onze pakken zijn gestreken en we zijn klaar om de wijde wereld in te trekken. Op zoek naar die speld in de hooiberg, op zoek naar mensen en organisaties die molenaars deze ode gunnen." Zoals onze volgers op Instagram hebben gezien, is dat niet gelukt. Daan heeft haar pols gebroken tijdens een middag schaatsen op een kunstijsbaan. Die middag eindigt met een valpartij en een rit naar het ziekenhuis.

Gips

In het ziekenhuis heeft Daan gips gekregen en de mededeling dat er geopereerd gaat worden. Ze komt op de wachtlijst en anderhalve week later is zij aan de beurt. Daan kiest tijdens de ingreep voor een blokverdooving, waardoor zij de gehele operatie meemaakt. Wanneer ze later vertelt over het gebeitel en geboor in haar botten, het aandraaien van de schroeven en de gesprekken tijdens de opera-

tie, trek ik wit weg. Daan niet. Sterker nog, zij maakt tijdens de operatie mee dat de chirurg naast zijn kruk gaat zitten. Hij maakt een doodsmak op de vloer van de operatiekamer. Hierop vraagt Daan: "Niks gebroken?"

Revalidatie

In de tussentijd herstelt haar pols langzaam. De breuk was ingewikkeld. Daan wil graag werken maar de breuk en een ijzeren plaatje zitten in haar rechterpols. Dat is de arm die zij intensief gebruikt bij het vasthouden van haar fototoestel. Ook in haar dagelijks werk aan de computer gebruikt zij deze hand de gehele tijd. Nu kan zij dat niet. Fysiotherapie, oefenen en nog meer oefenen. Tranen van de pijn. Tranen van het ongemak. Daan laat zich niet kisten en in mei werkt zij weer volledig voor haar werkgever. De andere zaken liggen nagenoeg stil, zoals fotografie en op pad gaan. Eerst verder herstellen. Zelfs met rechts iets aanpakken of haar bestek gebruiken gaat niet. Nog niet.

Hoofdbrekers en andere tijdvreeters

Mijn tijd gaat op aan werken voor mijn werkgever en aan bestuurszaken voor de Verenigde Molengebied in Kinderdijk moet beter worden voor bewoners van Kinderdijk, de molenaars en voor het ontvangen van toeristen. Ik mag namens de Vereniging meedoen in een 'denktank'. Het zou een kortdurend project zijn, maar duurt inmiddels 4 jaar. Ik lig er soms wakker van. Hoe de verschillende belangen samen moeten komen, bezorgt mij hoofdbrekers.

Voor 'mijn' molen staat van alles op de planning. De molen is uit 1740, dus het is logisch dat er onderhoud nodig is. Door de stichting is hier geld voor vrijgemaakt. De kruitrollen die op voorraad waren, zijn sinds vorig jaar op. Inmiddels zijn er weer 2 kruitrollen uit elkaar gespat. Nog een kruitrol die sneuvelt, zou voor problemen zorgen. Ook komt er een verbouwing aan, staan er een nieuwe roede en nieuwe

zeilen gepland. In de tussentijd wordt het gaande werk aangepakt en worden alle wiggen aangehaald. Drukte in en rond de molen dus. En er moet ook nog gemalen worden, maar wanneer dan? Dat eerst en dan pas de Ode... Daarbij hebben Daan en ik elkaar nodig. Ik kan niet zonder haar op pad om uit te leggen wat de bedoeling is.

Geluk zit in een Kleine Molen

Ik lig wakker van Daan haar pols, de uit- en instapzone, het molenonderhoud en hoe nu verder met de Ode. De volgende dag stuurt Daan mij een paar prachtige foto's. De molen naar van de Kleine Molen verhuist met zijn

gezin! Na 8 jaar heeft de Kleine Molen eindelijk weer bewoners! Eindelijk! In Kinderdijk horen er 16 molens bewoond te zijn. Met de komst van dit gezin zijn er nu 14 molens bewoond. Nog 2 te gaan en hopelijk sneller dan de Kleine Molen. Ik zie de Kleine Molen in de

vreugd staan. Ik zie de foto's van Daan en pink een traan weg. Wat kan ik een emotionele muts zijn, maar dit is wel een mooi moment. Na deze heftige tijd is dit een moment om in te lijsten, een moment waar we dit alles voor doen.

VARIA

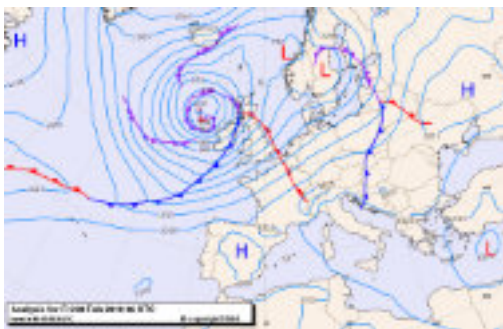
Rectificaties bij onderschriften foto's

In de vorige Gildebrief is er iets fout gegaan bij de onderschriften van sommige foto's. Bij mijn voorwoord heb ik hier al naar verwezen. Waar gehakt wordt vallen spaanders zullen we maar zeggen. Voor ons is het makkelijker als de foto's worden opgestuurd met een

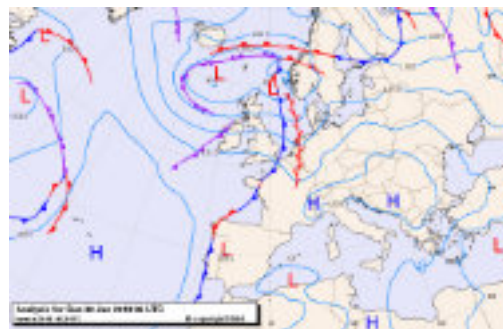
onderschrift, wat en wie staat er op de foto. Nu moeten we af en toe gokken en dat gaat dus wel eens verkeerd. Het positieve van deze fout is dat we wel horen dat de Gildebrief gelezen wordt.

Verbeteringen

In het artikel over **Koufronten** zijn de afbeeldingen 3 en 4 verwisseld.

Afb 3. Een koufront met erachter een occlusie

Afb 4. Een koufront met ervoor een convergentielijn

Bij de foto's van de drie **jeugdige examenkandidaten uit Drenthe** zijn bij de foto's de namen van Sander Boom en Coen Manche verwisseld. Zo had het moeten zijn:

Sietse Pot geeft Sander Boom zijn welverdiende speldje

Voorzitter van de examencommissie Gerard Sturkenboom met Coen Manche

In het artikel **Meer dan 40 jaar molenvrienden** hoort onder de foto te staan: Jan van Loenen staat rechts en Aalf Wijnia links

WORD MOLENAAR

DOOR: BAS DE DEUGD

Voor deze uitgave ben ik afgereisd naar de Wenumse Watermolen in Wenum, gemeente Apeldoorn. Op een mooie zaterdag in april werd ik hartelijk ontvangen door Joop Kruizinga, een van de twee molenaars op deze molen. De molen is open op woensdag en zaterdag. Op beide dagen is een molenaar actief met het opleiden van nieuwe molenaars. Er is een groep van 10 tot 12 mensen bezig met de opleiding tot watermolenaar. Aan belangstelling is er dus geen gebrek. Ook op andere gebieden is er geen gebrek aan belangstelling: de Gemeente Apeldoorn zorgt goed voor haar erfgoed en de toevoer van water is het gehele jaar rond goed geregeld.

Bronnen vermelden dat er al in 1313 een watermolen stond op deze plek. Oorspronkelijk was het een korenmolen. In 1767 werd de korenmolen verbouwd tot een kopermolen. Blokken koper werden vanuit Zweden ingevoerd en verwerkt tot koperen platen. Deze platen werden gebruikt voor de beplating van de romp van VOC-schepen. Rond 1850 was deze industrie ten einde en werd de molen gebruikt voor de productie van Zwitserse kaasjes. Vanaf 1917 was de molen weer een korenmolen. Sinds 2002 heeft de molen een unieke horizontale houtzaaginstallatie.

Joop Kruizinga, mijn gastheer voor dit bezoek, is sinds 2015 molenaar. Hij is op molen De Hoop in Harderwijk van molengids doorgegroeid tot molenaar. Hij is op dit moment molenaar op deze molen, molen De Tijd in Oostendorp, de watermolen van Hattem-Molecaten en de Wenumse Watermolen.

Naast de watermolen staat er op dit terrein ook nog een tredmolen voor het karnen van boter. Als je in de buurt bent moet je deze molens en de omgeving zeker gaan bezoeken.

©2023 Het Gilde van Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Het Gilde van Molenaars.

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!